

Havrekvarnen (hus 17) är ritad av KF genom Arthur von Schmalensee och uppfördes 1928. Foto: Elisabeth Boogh.

2020-05-15 18:18 CEST

Ny arkitektur i gammal stil?

I mars fyllde cirka 160 kulturmiljövårdare från främst ideell och offentlig sektor den anrika konferenslokalen Bygget mitt i Stockholm. Ett antal organisationer hade kallat till upprop för kulturarvet. Uppropet ville uppmärksamma det växande hotet mot våra kulturmiljöer. Förtätningar, skalförskjutningar och rivningar och inte minst de små stegens tyranni som sakta men säkert förvandlar såväl enklare bebyggelsemiljöer som mer monumentala verk till oigenkännlighet, fick välförtjänt uppmärksamhet.

Upprop kulturarv är välbehövligt och syftet vällovligt. Hoten mot våra kulturmiljöer är faktiska och omfattande. Låt oss hoppas på fortsatt arbete

och fler möten där ideell och offentlig sektor kan mötas för att diskutera hur hotet mot kulturarvet kan motarbetas. Inte minst, varför inte bjuda in privat sektor? Själva seminariet gav dock upphov till frågor. Kulturmiljösektorn har ett illasinnat rykte om sig att vara konservativ, förändringsovillig, till och med utvecklingsfientlig och museibegreppet används ofta som skällsord av typen "man kan inte bo i ett museum". Med seminariet Upprop kulturarv i åtanke finns det kanske visst fog för anklagelserna.

Det är självklart nödvändigt att uppmärksamma – och kritisera vad det starka exploateringsstrycket för med sig gällande vår befintliga bebyggelse – men vi behöver också undersöka den växande konservatismen som kommer till uttryck i arkitekturdebatten och som på ett olustigt sätt smugit sig in i kulturmiljösektorn. Bevarande och hänvisningar till äldre arkitektur används för att kritisera förslag till nybyggnation, exempelvis arkitektkontoret Tengboms förslag till bostadskvarter på området för St. Eriks ögonsjukhus. På seminariet Upprop kulturarv kom som på beställning frågan om ny arkitektur i gammal stil upp. Vad har detta med kulturarv och kulturmiljö att göra? Å ena sidan väldigt mycket. En stor del av all nybyggnation sker i direkt anslutning till äldre bebyggelse, utgör om- och tillbyggnader och ger upphov till frågor om skala, utformning, arkitektoniska detaljer och anpassning, dvs att ny arkitektur ska passa i den befintliga miljön. Å andra sidan väldigt lite.

Det råder, menar vi, en principiell skillnad mellan att diskutera hur våra befintliga kulturmiljöer ska "bevaras, användas och utvecklas" som miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" fastställer, och debattera stilen hos ny arkitektur, även när denna ska lokaliseras till äldre bebyggelsemiljöer. Diskussionen har reducerats till en fråga om stil och fasadgestaltning

Vid ändringar av befintliga byggnader kan stil vara en relevant faktor men behöver inte vara det. Många restaureringar har inneburit att nya element i en avvikande stil har tillförts den befintliga miljön utan att byggnadens kulturvärden har minskat, snarare har nya kvaliteter tillförts. Det finns också exempel på renoveringar där "stilenliga" tillskott helt har förfelat byggnadens karaktär.

Löser historiska stilar den samtida arkitekturens problem? Och är problemet verkligen arkitekturens och arkitekternas? Dyra bostäder, bostadsbrist, storskalighet, standardiserade produktionsmetoder, komplicerade och osynliga beslutsprocesser, vinstkrav, markanvisningsförfaranden, entreprenadformer bör anföras som de verkliga problemen snarare än hur

fasaderna är utformade.

Vidare, löser historiska stilar verkligen kulturmiljövårdens problem och de problem som Upprop kulturarv så vällovt adresserar? Och är ”stilbrott” verkligen ett problem, att tydligt nya och äldre byggnader samsas, sida vid sida, på samma gata, i samma kvarter och stadsdel?

Borde inte en god bebyggd miljö handla om att tillåta komplexitet och variation? Om att låta varje tid få göra avtryck. Om att inkludera snarare än att exkludera uttryck och framför allt människor. Om staden och arkitekturen ska vara demokratisk så behöver vi mångfald och öppenhet. Både och, inte antingen eller. Staden, arkitekturen liksom kulturarvet behöver få utvecklas utan att reduceras till frågor om stil.

Innan svaren ges i form av historiserande fasader, ställ rätt frågor!

/Bebyggelseantikvarie och fil. dr Stina Hagelqvist och
Annelie Kurttila läns museichef

Stockholms läns museum är museet på fickan. Vi berättar om spännande besöksmål, om länets konst, historia och byggnader. Om hur det är att leva här idag. Och det är länsinvånarna som är medskapare av innehållet. Besök oss på webben och i mobilen. Dela, gilla, bidra!

Vår vision är att vara det självklara kunskapsnavet för alla som bor här. Med kulturhistoria, kulturmiljö och konst vill vi genom nya perspektiv och sammanhang öka förståelsen för vår samtid och historia.

Stockholms läns museum är sedan januari 2021 en del av Region Stockholms kulturförvaltning.

Kontaktpersoner

Lenita Gärde

Presskontakt

Kommunikationsansvarig

lenita.garde@sll.se

076 526 94 24